

Література:

1. Державний архів Одеської області (ДАОО) Ф. 305, оп. 1, спр. 1236. О выдаче ссуды под залог имени Перекопского уезда Таврической губернии при деревне Тюп-Джанкой (она же Тюп-Янкой) ротмистру Али Бюю Балатукову, крестьянам Якову Давидко, Лукьяну и Никите Полищукам, Стратону Собко, Евтихию Величко и др. (1-й том) (1898) (09.01.1898 – 28.11.1915).
2. ДАОО. Ф. 305, оп. 1, спр. 1237. О выдаче ссуды под залог имени при деревне Тюп-Джанкой Таврической губернии: Балатукову, Давидко, Полищукам, Собко, Величко и др. (2-й том) (1898).
3. ДАОО. Ф. 305, оп. 1, спр. 1238. О выдаче ссуды под залог имени части дачи деревни Биюк и Кучук Таврической губернии: Балатукову, Миллеру, Бургеру, Ульмеру и др. (1898).
4. Бессараб О. В., Мавріна О. С. (2023). Документи бейських родів Криму сер. ХІХ – початку ХХ ст. у фондах земельних банків Державного архіву Одеської області // Східний світ. № 4 (121). С. 59–70.

УДК 94(477:75)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-414-9-49>

Сейтяг'яєв Н. С.

ORCID: 0000-0002-5221-4284

кандидат філологічних наук,

науковий співробітник відділу Близького та Середнього Сходу

Інститут сходознавства імені А. Ю. Кримського

Національної академії наук України

м. Київ, Україна

СПИСОК “ІСТОРІЇ ЧЕЛЕБІ АКАЯ” З ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ ТУРЕЦЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ

Ключові слова: Челебі Акай-ефенді, історія, рукопис, новий список, зміст, особливості.

“Історії Челебі Акая” з фондів бібліотеки Турецької історичної асоціації – це ще один список твору кримськотатарського автора ХVІІІ ст., мударріса Абдурахмана-ефенді на прізвисько Челебі Акай-ефенді з тахаллусом Хурремі, сина мударріса, шейха суфійського ордену Хальветі Мухаммеда Ефенді на прізвисько Каракаш. Останнім

часом вийшло два дослідження, присвячені вказаному твору, обидва в Туреччині. Перше – стаття дослідника з Університету Мармара у Стамбулі Угура Деміра 2017 року з досить суперечливою назвою “Джерело з історії Кримського ханства, яким нехтують (або нехтували): Історія Челебі Акая” (Uğur DEMİR, “İhmal edilen Kırım Hanlığı kaynağı: Çelebi Akay Târîhi”). Початок назви статті можна також приблизно перекласти як “недооцінене або забуте джерело”, що також є не менш суперечливим. Автор дослідження вказав на існування восьми встановлених ним списків твору: списку ТУАК і Кримського науково-дослідного інституту, які зникли в часи Другої світової війни, бахчисарайського, київського, петербурзького, каїрського, Стамбульського дослідного інституту й Стамбульського університету. З перерахованих рукописів лише список Стамбульського дослідного інституту до публікації У. Деміра не був описаний у науковій літературі, і його долучення до дослідження тексту твору, без сумніву, є здобутком.

Другою сучасною роботою, у якій досліджується “Історія Челебі Акая”, є стаття Айкута Джана “Самостійна історія Кримського ханства: Історія Челебі Акая” (Aykut CAN, “Müstakil bir Kırım Hanlığı tarihi: Çelebi Akay Tarihi”). Автор дослідження повторює твердження У. Деміра щодо відомих сьогодні восьми списків

Список з бібліотеки Турецької історичної асоціації, наявність якого була з’ясована у квітні цього року, наскільки нам відомо, раніше не долучався до дослідження “Історії Челебі Акая”. Немає згадки про нього у вказаних вище турецьких роботах, тому вважаємо за доцільне надати попередній опис цього джерела, яке є дуже цінним з погляду текстологічного дослідження зазначеного твору.

Назва твору позначена на аркуші 1 у формі “Târîh-i Çelebi Akay” (“Історія Челебі Акая”). Однак після цієї назви йде текст фетви Ебу-с-Сууда-ефенді, який не має стосунку до твору. Тобто це не є початком твору. Проте в його вступній частині (dibace), як і в списку Стамбульського університету, сам автор називає свій твір “Çelebi Akay Tarihi” в тому самому значенні, і саме ця форма назви твору є авторською.

Однією з ознак, яка визначає цінність списку, є його датування. Згідно з колофоном, його копіювання було завершено 1 рамадану 1167 року (22 червня – 21 липня 1754 р.). Як порівняти зі списком Стамбульського університету, який, за різними оцінками, був скопійований 27 березня або 30 квітня 1753 р., і списком Стамбульського дослідного інституту, який датований ша’баном 1167 (травнем – червнем 1754 р.), він є третім за часом копіювання, тобто одним з найстаріших списків твору.

Ще однією особливістю списку “Історії Челебі Акая” з фондів бібліотеки Турецької історичної асоціації є зміст твору на зворотному боці аркуша, який передує аркушу 1 (пагінація пізня, європейська, починається з другого аркуша). Всього в ньому зазначено 56 розділів твору. Щодо цього цікавим є повідомлення автора у списку Стамбульського університету про те, що він додав зміст на початку рукопису. Отже, судячи з усього, у рукописі Турецької історичної асоціації зберігся зміст твору, складений автором.

За змістом рукопис нагадує варіант, який міститься у списку Стамбульського університету, і відрізняється від варіанта з каїрського списку. З огляду на раннє датування списку й наявність у ньому змісту (що вказує на його явний зв’язок зі списком, відредагованим самим автором після ознайомлення з попереднім рукописом у ханському палаці) можна припустити, що порівняння наявного сьогодні критичного тексту твору з цим списком допоможе уточнити його кінцевий варіант, наданий автором хану.

УДК 94(477.4)“15–19”

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-414-9-50>

Шевченко А. М.

ORCID: 0000-0002-7555-7239

кандидат історичних наук

м. Ізмаїл, Одеська область, Україна

ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ АККЕРМАНА ОСМАНСЬКОЇ ДОБИ (КІНЕЦЬ XV – ПОЧАТОК XIX СТ.)

Ключові слова: Аккерман, Буджак, торгівля, податки, тімар.

Проблема дослідження османських міст Буджака полягає в браку віцілих пам’яток того часу внаслідок війн та повстань. Археологи велику увагу приділили саме фортифікації міст, залишкам укріплень, тоді як економічне життя залишилося поза головною увагою. Можливо, це пов’язано із сучасною забудовою міст. Зокрема, у сучасному Білгороді-Дністровському (колишній Аккерман) під фундаментом будівлі взуттєвої фабрики, за даними картографії, розміщувалась велика турецька лазня [5, с. 161–162].

Мандрівники здебільшого цікавилися побутом та звичаями татар, оскільки бачили в них головну військову силу регіону, що відрізнялася